

BEREISHIS: A STUDY OF TEXT, TRADITION & THEOLOGY

TRANSITIONS

מדרש תנחומא (פ' בראשית סי' יא)

וכיצד נהרג קין? נעשה מלאך המות ק"ל שנה והוא נע ונד בקללה, למך בן בנו היה שביעי לדורות וסומא היה, יוצא לצוד והיה בנו אוחזו בידו, כשהיה רואה אותו תינוק חיה היה א"ל, אומר לו כמין חיה אני רואה מתח את הקשת כנגדו והרג את קין. ראה אותו תינוק מרחוק הרוג וקרן במצחו אמר לו ללמך אבי הרי דמות אדם הרוג וקרן במצחו. א"ל למך ווי לי זקני הוא. טפח שתי ידיו בחרטה ונגע בראש התינוק והרגו בשוגג, שנאמר כי איש הרגתי לפצעיו וילד לחבורתי, נשארו שלשתן במקום אחד. קין הרוג, ואותו תינוק הרוג, ולמך סומא. לערב יצאו נשיו אחריו מצאו זקינם הרוג ותובל קין בנם הרוג ולמך . . . נעשה למך מלאך המות לקיים מה שנאמר כי שבעתים יקם קין ולמך שבעים ושבעה כיון שבאו לבית אמר להם למך לנשיו עלו למטה. א"ל הרגת את קין זקנינו ותובל קין בננו לא נעלה . . . א"ל נלך לב"ד. הלכו להם אצל אדם הראשון. א"ל עדה וצלה אדונינו למך זה בעלנו הרג את זקנינו . . . אמר להן לכו תשמעו לבעליכן א"ל אסיא אסא חגרתך אתה פרשת ממטתך מאה ושלישים שנה ואתה מלמד אותנו

בראשית רבה (פרשה כג:ד)

ויאמר למך לנשיו עדה וצלה שמען קולי, רבי יוסי בר חנינא אמר תבען לתשמיש, אמרו לו למחר המבול בא, נשמע לך ונהיה פרות ורבות למארה, אמר להן כי איש הרגתי לפצעו, שיבואו עלי פצעים בשבילו, וילד לחבורתי, שיבואו עלי חבורות בשבילו, אתמהא, קין הרג ונתלה לו ז' דורות, ואני שלא הרגתי אינו דין שיתלה לי על זה, רבי אומר ה"ז ק"ו של חשך, א"כ מהיכן גובה הקב"ה שטר חובו

העמק דבר (בראשית ד:כג)

עדה וצלה. אפי' אלו לא הייתם נשי: שמען קולי. ראוי לכן שאתן בנות דעת ומבינות דבר לשמוע לקולי מה שאני צועק ומשיח דאגתי: נשי למך. אחר שאתם נשי: האזנה אמרתי: ראוי לכן להאזין און קשבת לאמרתי. וסיפר להן את דאגתו.

רמב"ן (בראשית ד:כג)

ויאמר למך לנשיו – סמכו המפרשים (, והראב"ע) בענין הכתוב הזה על דעת אונקלוס, שפירש לכן כל הורג קין שבעתים יוקם (לעיל ד טו), כי לשבעה דורות יוקם ממנו ולא עתה, כי השם האריך אפו ממנו. והנה נשי למך פחדו להוליד בנים בעבור שיהיו שבועיים לקין, והוא נחם את נשיו שהשם יאריך לו עוד שבעים ושבעה, כי יתפלל לפניו, כי הוא ארך אפים וירחם עליו. או שהיה קל וחומר של שטות, כפי המדרש שהזכיר רש"י. . . ואם כן היה ראוי שיהיה "ויאמר למך לנשיו" מוקדם? . . . אבל ענין למך עם נשיו לא הזכירו הכתוב בביאור. ונוכל לומר גם כן שהיו יראות מעונש שלא יהרג למך בעון אביו, כי השם לא אמר לקין סלחתי לך, רק שלא יהרג, אבל יגבה חובו מזרעו, ולא ידעו מתני. וכן היה הדבר. ולמך נחם אותן לאמר, כי השם ירחם עליו כאשר רחם על קין, כי הוא נקי כפים ממנו, ויתפלל לפניו גם הוא וישמע תפלתו: אבל הנראה בעיני, כי היה למך איש חכם מאד בכל מלאכת מחשבת, ולמד לבנו

הבכור ענין המרעה כפי טבעי הבהמות, ולמד את השני חכמת הנגון, ולמד את השלישי ללטוש ולעשות חרבות ורמחים וחניתות וכל כלי המלחמה. והיו נשיו מתפחדות שלא יענש, כי הביא החרב והרציחה בעולם, והנה הוא תופש מעשה אבותיו בידו, כי הוא בן המרצח הראשון, וברא משחית לחבל. והוא אמר להן אני לא הרגתי איש לפצעים ולא ילד לחבורות כאשר עשה קין, ולא יענישני השם, אבל ישמרני מן ההריגה יותר ממנו. והזכיר כן לומר, כי לא בחרב וחנית יכול אדם להרוג בפצעים וחבורות, שימית במיתה רעה יותר מן החרב, ואין החרב גורם הרציחה, ואין על העושו חטא:

אבן עזרא (בראשית ד:כג)

ודע כי ויאמר למך. מאוחר בפרשה . . .

בראשית רבה (כג:ה)

וידע אדם עוד את אשתו, נתוסף לו תאוה על תאוותו, לשעבר אם לא היה רואה לא היה מתאוה, עכשיו בין רואה בין שאינו רואה הוא מתאוה

מלבי"ם (בראשית ד:כה)

ובמדרש שנתוסף לו תאוה על תאוותו, כיונו לישב לשון ידיעה שהיה תאוה חדשה שלא הי' לו מקודם. הנה אחר שראה אדם שהלב והסגולה לא ימצא בבניו הקודמים, כי הבל נהרג וקין נתקלל ובני קין יצאו לתרבות רעה, ידע את אשתו למען יצא פרי האדם והסגולה

R. Samson Raphael Hirsch (Bereishis 4:25)

Eve, who at the birth of her first son, let her thoughts dwell primarily on herself, on her part in the production, had by now had profound impressions. She no longer says קיינתי but לי אלקים and looks at the child, not as איש but as זרע, seed, the means of a new future; for by Cain killing Abel, he had destroyed not only Abel, but his own future and that of his generation, as his great-grandson had prophetically expressed in the previous verse. In שת, foundation, support, the hopes of mankind received a resh foundation.

R. Samson Raphael Hirsch (Bereishis 4:26)

But development does not only progress in an upward direction . . . Seth also begot a son אנוש. אנוש designates a troubles stage of mankind in contrast to the pure state of אדם, man . . . As a verb אנש only occurs in the passive and then means the hopeless stage of an illness . . .

אבן עזרא (בראשית ד:כו)

ודקדוק הוחל מפעילי הכפל ולולי היות החיית מהגרין היה נדגש והוא מגזרת תחלה. והטעם שהחלו להתפלל. ואילו היה מחילול היה השם סמוך אל המלה:

ספורנו (בראשית ד:כו)

אז התחילו צדיקי הדור לדרוש לרבים את שם ה'